

LUNDS
UNIVERSITET

*Språk- och litteraturcentrum
Översättarutbildningen*

EXAMENSARBETE VT 2015
MAGISTER I ÖVERSÄTTNING
DEL 2: ANALYS

Ugglor och uvar

Om översättning av ugglans namn och läten

Författare:

Bo Norrman

Handledare:

Britt-Marie Ek, tyska

Lisa Holm, svenska

Sammandrag

Det här är ett examensarbete som grundar sig på en översättning av två kapitel ur en tysk fågelbok om ugglor. Uppsatsen inleds med en källtextanalys som utgår från Lennart Hellspong och Per Ledins modell (1997). Därefter följer en kortare jämförelse med svensk fågellitteratur och slutligen en översättningskommentar där måltexten analyseras utifrån översättningsteorier av Rune Ingo (2007), Yvonne Lindqvist (2005) och Lita Lundquist (2007).

Nyckelord

Allmänspråk, funktionell strategi, konnotationer, mottagaranpassning, terminologi, ugglor, översättning av fackprosa

Engelsk titel

Owls in Translation – on translating owls names and calls from German to Swedish

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund och syfte.....	4
2. Källtextanalys	4
2.1 Kontext.....	4
2.2 Innehåll.....	5
2.3 Relation/interpersonell struktur.....	6
2.4 Lexikogrammatik.....	8
2.5 Sammanfattning.....	9
3. Överväganden inför översättningen	9
3.1 Textsort och översättningsstrategi.....	10
3.2 Den svenska fågelboksutgivningen – en jämförelse.....	11
3.3 Källtexten i jämförelse.....	12
4. Översättningskommentar	13
4.1 Ordet <i>Kauz</i>	13
4.1.1 Ordets ursprung.....	14
4.3 Europas ugglor – en kort översikt.....	14
4.4 Definitionen av <i>Kauz</i>	15
4.4.1 Efter utseendet.....	15
4.4.2 I folktron.....	16
4.4.3 I taxonomin.....	16
4.5 Sammanfattning.....	17
4.6 Hur <i>Kauz</i> används i källtexten.....	17
4.7 Översättning av <i>Kauz</i>	18
4.7.1 I titeln.....	18
4.7.2 I den löpande texten.....	19
4.8 Översättning av de lätesbeskrivande orden.....	19
4.8.1 Pärlugglans lockläte.....	20
5. Sammanfattning och avslutande kommentar	21
6. Källförteckning	23

1. Inledning

Denna uppsats utgör den andra delen av examensarbetet för det första året av den tvååriga översättarutbildningen vid Lunds universitet. Den första delen är en översättning av två kapitel ur en tysk fågelbok om ugglor, *Eulen und Käuze – auf den Spuren den nächtlichen Jäger*, av Adrian Aebischer. Uppsatsen inleds med en källtextanalys som utgår och använder begrepp från Per Ledins och Lennart Hellspungs textanalysmodell. Därefter följer ett avsnitt som redogör för de överväganden som gjorts inför översättningen, den översättningsstrategi som valts och en jämförelse med svenska parallelltexter, i det här fallet två typer av fågelböcker. Till sist följer en översättningskommentar som analyserar överföringen, det vill säga min översättning, och som stödjer sig på teorier om översättning från Rune Ingo, Yvonne Lindqvist och Lita Lundquist.

1.1 Bakgrund och syfte

Jag har översatt två kapitel ur boken *Eulen und Käuze* till svenska. Det ena kapitlet handlar om ugglornas häckningsbestyr och beskriver dels hur hela processen går till från revir- och parbildning till flygfärdiga ungar, dels olika faktorer som gynnar eller försvårar häckningen. I det andra kapitlet beskrivs ugglearternas olika läten, i vilka syften de används och när och var man kan få höra dem. Syftet med denna uppsats är att undersöka källtexten och hur jag översatt den, vilka svårigheter jag haft i överföringen och hur jag har hanterat dem.

2. Källtextanalys

2.1 Kontext

Källtexten är som sagt en bok om ugglor, närmare bestämt de 13 arter som lever i Europa, och är skriven av den schweiziske ornitologen Adrian Aebischer. Den är hittills (2015) utgiven en gång: 2008 på förlaget Haupt. Med boken följer också en CD-skiva med inspelningar av de olika arternas läten. Författaren är biolog och har deltagit i flera ornitologiska projekt i olika länder, många med anknytning till ugglor och rovfåglar. Han är dessutom expert på satellitelementri, det vill säga fjärrmätning eller trådlös överföring av data, en teknik som används bland annat inom ornitologin för att spåra olika fågelarters förflyttningar. Boken ger en uppdaterad och heltäckande faktabild över ugglorna, där läsaren invigs i allt ifrån ugglornas levnadsmönster, fortplantning, näringsvanor till deras anatomi och jakttekniker. Boken är rikt illustrerad med fotografier och innehåller också tabeller med forskningsstatistik.

Boken torde vända sig till en ganska bred publik. Alla som är intresserade av ugglor kan ha glädje av den. Det tydliga, lättillgängliga språket som förklarar svårare ord och terminologi gör att det inte krävs några särskilda förkunskaper för att ta till sig informationen. Samtidigt skulle även insatta ornitologer kunna ha nytta och glädje av boken, främst eftersom den är så uttömmande och innehåller de senaste rönen och resultaten från studier och iakttagelser som gjorts kring ugglor och deras beteendemönster. Boken skulle alltså kunna tilltala allt ifrån hobbyentusiaster till professionella ornitologer. Att den vänder sig till ett så brett spektrum kan kanske ha sin förklaring i att det finns flera andra liknande böcker den måste konkurrera med. Den är nämligen inte unik på den tyska marknaden, där det finns upp till fem snarlika och jämgamla titlar tillgängliga. Däremot har jag inte lyckats hitta någon liknande bok på svenska som uteslutande handlar om ugglor. Det finns visserligen lite mer ”nischade” fågelböcker där ugglor behandlas – men då tillsammans med exempelvis andra rovfåglar eller nattaktiva djur.

Eulen und Käuze ingår i en nutida västerländsk sekulariserad kulturkontext som värderar vetenskap högt. Den förlitar sig helt på vetenskapligt underbyggda fakta. Intertextualitet förekommer främst i vertikal form med andra fågelböcker, inte minst bokens konkurrenter. Den horisontella intertextualiteten är mycket mer sporadisk, men emellanåt görs exempelvis kopplingar till ugglornas roll i folktron och den allmänna mystik som ofta förknippas med dem och som gärna utnyttjas för att skapa stämning i film och skönlitteratur. Forskningsresultaten som författaren redogör för skulle också kunna betraktas som en form av horisontell intertextualitet.

2.2 Innehåll

Intressant att notera vad gäller processer är att andelen dynamiska verb är ganska hög – och att det ofta är ugglorna själva som står som aktörer. Några av verben som återkommer regelbundet är *ziehen*, *beginnen*, *schlüpfen*, *balzen*, *verlassen* och *bauen*. Även våldsammare verb såsom *greifen*, *angreifen*, *jagen*, *umkommen* och *schlagen* förekommer i relativt hög grad, kanske inte helt överraskande med tanke på ämnet. Vissa av verben återkommer enbart i vissa kapitel; till exempel är ord som *balzen* (*para sig*) och *schlüpfen* (*kläckas*) främst förbehållna kapitlet om fortplantning. Samtidigt finns hela kapitel där de statiska verben dominerar, som i det kapitel där ugglans anatomi beskrivs.

Det är forskarnas perspektiv som dominerar, vilket framträder tydligt med tanke på att en stor del av de fakta som presenteras bygger på fältstudier. Detta perspektiv presenteras genomgående med det neutrala *man*. Det framgår dock aldrig konkret vem det egentligen är som döljer sig bakom detta *man*. Med tanke på författarens bakgrund är det mycket möjligt att han själv deltagit i fältstudierna, som ägt rum inte bara på olika håll i Europa utan även i andra delar av världen, men det kan också vara andra aktörer vars resultat han tagit del av. *Man* används dessutom ofta som ett alternativ till passivkonstruktioner i meningar som i ”[m]an vernimmt diese [...] Laute vorwiegend in Nähe des Brutplatzes (MT 25:787-790)”.

2.3 Relation/interpersonell struktur

Något författarjag förekommer inte, men i förordet lyfts författarens bakgrund och erfarenheter fram av en annan skribent vid namn Hans Schmid. Schmid understryker bland annat Aebischers kunskaper inom området ugglor; han beskrivs som ”en av de mest bevandrade uggles- och rovfågelsexperterna i Schweiz” (KT 7, min övers.). Det framgår också att Schmid själv är en ornitologisk auktoritet. Förordet utgör också bokens mest personliga del, där skribenten talar om sitt intresse för ugglor och rovfåglar, och är också det enda avsnittet som har en tydlig författarnärvaro.

Texten presenterar vetenskapligt belagd fakta, varför den till största del utgörs av påståenden. Det förekommer både retoriska frågor och utrop, ofta i mycket specifika sammanhang. De förstnämnda stöter man på i inledningsavsnittet, där de används för att öka läsarens intresse och visa på ämnets olika ingångar:

- (1a) Wie leben nun diese vermeintlich unheimlichen und unsichtbaren Tiere? Wie jagen sie?

Wie sieht ihr Sozialverhalten aus? Was bedeuten ihre Rufe, wie tönen ihre Stimmen?

(ej i examensarbetet)

- (1b) Hur lever då dessa förmodat kusliga och osynliga djur? Hur jagar de? Hur ser deras sociala förhållanden ut? Vad betyder deras läten, hur låter deras rop?

(ej i examensarbetet)

Utropen å sin sida används för att understryka och framhäva innehållet i särskilda påståenden som på något sätt skulle kunna uppfattas som anmärkningsvärda eller utöver det vanliga. Ett ställe där det duggar som tätast mellan utropstecknen är när författaren skildrar ugglornas parbildning och häckning, som i följande två exempel:

- (2a) Bei der Schleiereule sind mehrere Fälle beschrieben, bei denen die beiden Weibchen eines Männchens im gleichen Nistkasten nebeneinander brüteten!

(KT 4-5:96-100)

- (2b) Hos tornugglan har flera fall rapporterats där två honor har delat på en hane och ruvat bredvid varandra i samma holk!

(MT 4:93-95)

- (3a) Vier Eulen gelangten über 1000 Kilometer weit, zwei davon wurden im Nordwesten Russlands gefunden, ganze 2300 Kilometer vom Geburtsort entfernt!

(ej i examensarbetet)

- (3b) Fyra ugglor tillryggalade över 1000 kilometer; två av dem återfanns i nordvästra Ryssland, hela 2300 kilometer från deras födelseplats!

(ej i examensarbetet)

Denna användning av utropstecken skulle kunna tolkas som ett annat slags författarnärvaro än att författaren tar plats i texten med ett *jag*. Aebischer själv anser att detta är extraordinära rön och vill påpeka det för läsaren.

Trots att det rör sig om en faktabok präglas texten av en tydlig försiktighetsstrategi, eftersom det inte är möjligt att dra helt generella slutsatser inom ett ämne av detta slag. Även om en särskild vana observerats så pass många gånger hos en art att den kan beläggas som något utmärkande för

just den arten, är det samtidigt aldrig helt säkert att *alla* exemplar av arten beter sig på samma sätt. Också yttre faktorer kan påverka artens vanor och beteendemönster. Denna reservation för avvikelser präglar bokens språk i ganska hög grad. Ett ord som återkommer ofta är *Fall*, eftersom fallstudier används både för att belägga en viss slutsats men också för att påvisa avvikelser från den. Reservationer görs också via adverbial, ofta med anknytning till tid, såsom *oft*, *am häufigsten*, *meistens* och *manchmal*. Även ord som *wahrscheinlich*, *zumindest* och *vielleicht* dyker till och från upp som ytterligare ett led i denna strategi. Även verbet *vorkommen* används återkommande i samma syfte. En annan, men likafullt tydlig reservation stöter läsaren på i kapitlet om ugglornas läten, där författaren i ord också försöker beskriva hur de olika arterna låter:

- (4a) [...] doch [ist] die Wahrnehmung von Tönen, Geräuschen und Klängen individuell sehr verschieden und deren sprachliche Wiedergabe entsprechend subjektiv.
(KT 24:756-760)

- (4b) Eftersom vi uppfattar ljud, toner och klangfärger olika blir det också subjektivt färgat när vi ska beskriva dem i ord.
(MT 24:753-757)

2.4 Lexikogrammatik

Språket innehåller satskonstruktioner som är typiska för tyskan. Det förekommer en relativt stor mängd nominaliseringar, participfraser och utvidgade attribut, vilka i svenska texter kan bidra till att texten får en hög stilnivå och kan uppfattas som svårläst och byråkratisk. En tyskspråkig läsare torde dock inte uppleva sådana problem när hen läser *Eulen und Käuze*: språket är med tyska mått lättläst och ledigt, utan att för den skull verka slarvigt eller talspråkligt. Detta skulle kunna vara ett sätt att hävda sig på marknaden och attrahera en så stor läsekrets som möjligt, då den lediga tonen gör att den faktaspäckade texten ändå upplevs som luftig. Svårare uttryck förklaras genomgående, och i slutet av boken finns ett appendix där terminologin förklaras. Ett återkommande fenomen är att ofta mycket specifika data räknas upp i den löpande texten: på detta sätt presenteras till exempel resultaten från en studie där man hos varje uggleart undersökt hur stor andel av äggen i en kull som härstammade från en annan hane än den som var honans "egentliga" partner. Samtidigt finns också diagram och tabeller som bland annat redogör för vilka nivåer medeltemperaturen låg på i Frankrike när tornugglorna la ägg under en tioårsperiod. Avsikten med denna typ av inslag är kanske att också tilltala de mer inbitna, erfarna läsarna, det vill säga de som redan har ganska omfattande kunskaper

om ugglor som de vill förfina genom att bland annat ta del av de senaste forskningsrönen.

Tydliga stilfigurer är sällsynta, men dyker likväl upp här och var. En av de mer påtagliga är ett slags besjälning, alltså att ugglorna ibland skildras i relativt förmänskligande ordalag. Det här förekommer också i en viss typ av svenska fågelböcker, men inte i lika stor utsträckning. Extra framträdande blir detta i kapitlet om fortplantning, där det genomgående förekommer ett ganska förmänskligande ordval. Författaren talar exempelvis om *Partners*, *Ehen* (*äktenskap*) och *Seitensprünge* (*snedsprång*). Att sådana uttryck används kan vara ett sätt att lätta upp språket och underhålla läsaren. Man kan också tänka sig att sådana uttryck ligger nära till hands när de företeelser hos djur skildras.

En annan intressant aspekt är att språket ibland tillåter sig ett mer måleriskt, nästan poetiskt tonfall, bland annat som iscensättning för när man kan tänkas få höra ett särskilt läte. Det talas om ljumma vårvällar, tidiga gryningstimmar eller som i följande stycke:

- (5a) Wenn die Tundra noch weitgehend mit Schnee bedeckt ist, vernimmt man bereits den Balzgesangs des Männchens.
(KT 27:834-836)
- (5b) Hanens parningsläte kan höras ännu medan tundran är täckt av snö så långt ögat kan se.
(MT 27:834-836)

Också detta är ett drag som förekommer i svenska fågelböcker, i vissa fall dessutom i mycket större utsträckning.

2.5 Sammanfattning

Eulen und Käuze är en faktsäckad bok med ett relativt lättillgängligt språk som riktar sig till en bred målgrupp av läsare. Boken förmedlar fakta, det vill säga resultat från observationer som gjorts kring fåglars beteende och med hjälp av sändarteknik. Den är rikt illustrerad och mycket utrymme upptas också av tabeller som presenterar olika former av forskningsstatistik, möjligen som ett sätt att locka redan väl bevandrade läsare. Det förekommer också att statistiken presenteras i löpande text. Trots att antalet stilfigurer är få och stilen mestadels intar en seriös, förmedlande ton försöker texten likväl slå an på att vara lättläst – kanske som ett sätt att tilltala de inte fullt så insatta läsarna.

Även om texten i regel saknar en personligare ton, kan man likväl ana författarens närvaro i vissa stycken, till exempel när fakta presenteras som författaren själv anser är något utöver det vanliga.

3. Överväganden inför översättningen

Man kan tänka sig att om *Eulen und Käuze* gavs ut på svenska skulle det kunna ske med samma breda målgrupp i åtanke som på den tyska marknaden. Innehållsmässigt finns ingenting i boken som skulle vara mindre relevant för en svensk läsare, eftersom boken fokuserar på ugglor i hela Europa, och de studier som läggs fram kommer från olika hörn av kontinenten. En majoritet av de europeiska arterna går dessutom att finna i Sverige. Även de mer nischade faktabitarna, som de statistiska tabellerna och diagrammen, torde vara intressanta för insatta svenska läsare som i likhet med de tyskspråkiga troligen intresserar sig för ugglor på ett mer vetenskapligt plan. De anpassningar jag har valt att göra har istället haft med bokens språk att göra. Som hjälp i att anpassa språket och hitta en bra balans i språket jämförde jag även källtexten med svenska fågelböcker.

3.1 Textsort och översättningsstrategi

Lita Lundquist skiljer mellan två översättningsstrategier: den imitativa och den funktionella, där den förstnämnda strävar efter att återge källtextens ton, stil och formuleringar så trofast som möjligt, så att de nya läsarna ska få samma läsupplevelse som källspråkets (Lundquist 2007:37). Vid en funktionell översättning fokuserar man däremot på att förmedla källtextens funktion till de nya läsarna (ibid.). Funktionen, skriver Lundquist, ska bestämmas i relation till de nya läsarna och kan alltså behöva anpassas för att kunna passa in i en ny kontext, just för att läsarna ska kunna ta del av texten på det sätt som författaren avser. Medan en imitativ översättning ofta tillämpas på bland annat skönlitteratur, menar Lundquist att den funktionella översättningen passar bäst när man ska översätta fackspråkliga texter (ibid.). Lundquist skriver vidare att en viktig skillnad mellan att översätta sakprosa och skönlitteratur är att man i det senare fallet ibland kan offra den semantiska ekvivalensen till förmån för den stilistiska och estetiska (exempelvis vid metaforer eller liknelser), eftersom det i skönlitteratur är själva läsupplevelsen som är den viktiga prioriteten. (Lundquist 2007:52).

Även Yvonne Lindqvists terminologi är intressant att ta med i övervägningarna, även om hennes analys fokuserar på översättning av skönlitteratur. Lindqvist talar om adekvansinriktad och acceptansinriktad strategi, där den förra är källbunden medan den senare anpassas till målspråkets

läsare (Lindqvist 2005:174). Precis som Lita Lundquist urskiljer hon två översättningsformer som antingen tar tillvara källtextens form och stildrag eller omarbetar den till måltextens läsare, i det senare fallet ofta enligt förlagets anvisningar, beroende på ifall översättningen ska upplevas som en originaltext eller bearbetning (Lindqvist 2005:37).

Inför en översättning bör man, skriver Rune Ingo, först identifiera vilken typ av text man står inför och vilken funktion den har (Ingo 2007:216). Ingo menar att det är något grundläggande att kunna identifiera och se skillnaderna mellan olika texter för att kunna skapa ”pragmatiskt väl fungerande översättningar” (ibid.). Ingo skiljer vidare mellan olika textsorter. *Eulen und Käuze* kan, med Ingos terminologi, klassas som en informativ text, med det centrala syftet att förmedla uttömmande information kring ämnet ugglor.

Utifrån dessa resonemang valde jag att inrikta mig på en funktionell strategi när jag översatte de båda kapitlen ur *Eulen und Käuze*. Boken förmedlar mycket information på ett lättillgängligt sätt med syfte att tilltala en bred läsekrets, en egenskap som är viktig att få med i översättningen. Här är det alltså, för att återknyta till Lita Lundquist, fråga om att i första hand prioritera den semantiska ekvivalensen framför den stilistiska, det vill säga att förmedla samma information med ett språk som med svenska mått upplevs som lättillgängligt. För att kunna hitta en sådan ton undersökte jag stilen i två svenska fågelböcker som kan sägas vara representativa för varsin ”undergenre” inom den svenska fågelboksutgivningen och jämförde den med stilen i *Eulen und Käuze*.

3.2 Den svenska fågelboksutgivningen – en jämförelse

Det finns en rik utgivning av fågelböcker med svenska som originalspråk. De flesta följer samma disposition: i inledningen presenterar man vanligtvis generella fakta kring ämnet fåglar, det vill säga beskrivningar som i stort omfattar denna djurklass (exempelvis anatomi) utan att gå in närmare på enskilda arter. Möjligen redogörs det i detta skede också för vilka särskilda drag som utmärker de olika ordningarna. Med *ordning* menar man här de olika typer som fåglarna indelats i; ugglorna utgör till exempel en egen ordning, andfåglarna en annan och så vidare. Först därefter övergår boken vanligtvis till att i tur och ordning presentera de olika fågelarterna, som regel i taxonomisk ordning med de minst utvecklade arterna först. Det finns dock böcker med andra system, till exempel bokstavsordning. Varje art presenteras ingående: utseende, läten och vanor beskrivs detaljerat. Texten kompletteras med avbildningar som ofta är teckningar, mer sällan fotografier. Den svenska fågellitteraturen av detta slag skulle, möjligen lite grovhugget, kunna delas upp i två

underkategorier. Den ena består av de rena fälthandböckerna, som mestadels är mer kompakta både till sin disposition och sitt format, just för att man enkelt ska kunna ta dem med sig ute i fält och snabbt kunna söka reda på den information man behöver i stunden. Ett typiskt stildrag som ofta återfinns i denna typ av böcker är att anaforiska pronomen ofta tenderar att utelämnas i den löpande texten. Istället börjar meningarna, som ofta är ganska korta, i regel på följande sätt: ”[s]itter helst i en grantopp och visslar. [...] Är aktiv på dagen. Vickar med stjärten i sidled. [...] Läger upp förråd av byte i holkar. (Jonsson 1992:322). Eftersom subjektet underförstått är arten ifråga behöver det inte skrivas ut, varför detta kan vara ett sätt att strukturera fakta som gör att läsaren snabbt kan ta till sig och finna den information hen söker. Det är i regel mycket fakta som ska få plats på en relativt liten yta, därför måste texten vara översiktlig. Ofta ägnas stor plats åt att beskriva artens utseende, särskilt om den växlar fjäderdräkt under året. I Sverige är fälthandböckernas illustrationer ofta tecknade av en professionell illustratör (ibland är författaren och illustratören samma person) och håller mycket hög kvalité både konstnärligt och tydlighetsmässigt. Här avporträtteras fågeln inte bara i helfigur, hela uppslag kan ägnas åt att visa artens utseende exempelvis som ungfågel, i vinterdräkt eller i flykten. Fälthandböckerna tenderar också att behandla ett relativt stort spektrum av fågelarter. Till exempel tar de svenska ofta upp samtliga arter som förekommer i Europa, inklusive de mycket sporadiskt förekommande vars gästspel inte sällan innebär en ornitologisk sensation i vår världsdel. Som representant för denna underkategori har jag använt mig av Lars Jonssons bok *Fåglar i Europa* från 1992.

I den andra kategorin av fågelböcker är informationen mer djuplodande, ingående och uttömmande, ofta så pass att varje fågelart får ett eget uppslag eller mer. Även språket är ledigare, ofta målade och kåserande, delvis eftersom det här finns mera plats att ägna åt varje fågelart. Man använder sig gärna av en mer poetisk ton som liknar och ibland dessutom går ett steg längre än Aebischers: ”Knipornas visslande vingar bär budskap om vår” (Lundegårdh och Wahlström 1992:119) eller ”[i] solsken blänker en kungsfiskare nästan som en smaragd och i sidobelysning lyser den blåare än blå” (Lundevall och Bergström 2005:214). Utöver grundläggande fakta tar man gärna upp andra aspekter som inte behandlas i fälthandböckerna, som artens eventuella roll i folktron, legender och sagor där den figurerar, vad dess latinska namn betyder, dess förhållande till människan och ifall den på något sätt är hotad. Även i dessa böcker förekommer illustrationer, men de lutar inte sällan åt det mer konstnärliga hållet än det konkret beskrivande. Denna typ av böcker är förmodligen inte avsedda att användas som praktisk konsultation ute i naturen, snarare passar de bättre att läsa i lugn och ro hemma, kanske inför eller efter en fältkursion. De brukar också skildra ett mer begränsat antal fåglar, sällan fler än de som regelbundet förekommer i Sverige och/eller Skandinavien. Som

jämförelse från den här kategorin har jag haft två böcker till hjälp: främst *Fåglarna i Norden* av Carl-Fredrik Lundevall och Matsåke Bergström från 2005, samt till viss del också Lennart Lundegårdhs och Sten Wahlströms *Från alfågel till ärtsångare* från 1992.

3.3 Källtexten i jämförelse

Om man ställer Aebischers bok mot de här båda typerna av fågelböcker finner man att *Eulen und Käuze* har tydliga drag av dem båda. På samma sätt som fälthandböckerna radar den upp täta fakta, men inte med samma stramt återhållna, kortfattade stil. Språket påminner snarare om tonen i den andra svenska kategorin: Aebischer har lagt stor vikt på att texten ska uppfattas som lättläst trots sin faktatäthet och använder ibland ett tilltal som är mycket personligare än i fälthandböckerna. Liksom de svenska böckerna är *Eulen und Käuze* rikt illustrerad, övervägande med fotografier. Kort sagt skulle man alltså kunna säga att *Eulen und Käuze* placerar sig mittemellan de båda beskrivna fågelbokskategorierna, möjligen med en starkare dragning åt den mer djuplodande genren. Samtidigt har *Eulen und Käuze* en del särdrag som sällan eller aldrig återfinns i någon av de svenska fågelboksgenrerna. En viktig skillnad är att ugglorna i *Eulen und Käuze* som regel inte skildras var för sig artvis, vilket är det absolut vanligaste i svenska fågelböcker. Även om arternas särdrag och enskilda egenskaper också framhävs i källtexten beskrivs de, som i kapitlet om deras häckningsvanor, genomgående tillsammans. Visserligen förekommer det också ibland att de delas upp var för sig när det är relevant, som i kapitlet om deras läten. Även den täta förekomsten av tabeller med statistik kring specifika skeenden i ugglornas vanor och beteenden är något som sällan återfinns i svenska fågelböcker i lika stor omfattning. Förklaringen till det kan vara att det än så länge inte finns någon motsvarande bok om ugglor på svenska, det vill säga där ämnet är så pass inskränkt att man kan tillåta sig att redogöra för mer ingående fakta av det här slaget.

4. Översättningskommentar

Fokus i den här uppsatsen ligger på den lexikala nivån, det vill säga inrikta sig på problem som uppstått vid översättning av enskilda ord. Huvuddelen består av en analys av det tyska ordet *Kauz*, som syftar på en specifik typ av ugglor men saknar motsvarighet på svenska, och som används i viktiga partier i källtexten. Slutligen kommer mottagaranpassning att diskuteras utifrån hur de ljudhärmande orden översatts.

4.1 Ordet *Kauz*

Originallets fullständiga titel är *Eulen und Käuze – auf den Spuren der nächtlichen Jäger*. De två första orden i titeln är intressanta. Båda betyder *uggla*, men är samtidigt inte helt och hållet synonyma med varandra. Medan ordet *Eule* kan syfta på *uggla* i allmänhet är ordet *Kauz* mer specifikt. Enligt Norstedts stora tyska ordbok (2008) betyder det *kattuggla*, medan det enligt ett äldre lexikon, *Tysk-svensk ordbok* från 1933, betyder *uggla utan örontofsar*. Någon direktare motsvarighet till ordet på svenska verkar dock inte finnas. I källtextens inledande kapitel gör författaren en kort redogörelse för betydelseskillnaden mellan de två orden. Han skriver inledningsvis att begreppen inte har någon taxonomisk betydelse och förklarar vidare att det är ugglans utseende som avgör huruvida den på tyska uppfattas som ”en *Kauz*” eller ”en *Eule*” (MT 20). Men om man tittar närmare på ordets innebörd, etymologi och användning kan man dra slutsatsen att det dels går att definiera ordet *Kauz* utifrån andra aspekter än enbart utseende, dels att det också haft viss taxonomisk betydelse, åtminstone ur ett historiskt perspektiv. Ordet har dessutom mycket starka kulturella konnotationer knutna till sig som kan vara viktiga att ha med i övervägandena som översättare. Jag har gjort ett försök att ringa in ordets betydelse och spåra dess etymologiska bakgrund.

4.1.1 Ordets ursprung

Ordet *Kauz* är ljudhärmande, vilket också är fallet med *Eule* och även *Uhu*, som är det tyska ordet för berguv. I *Deutsches etymologisches Wörterbuch* (1986) kan man läsa att ordet *Kauz* finns belagt från 1400-talet och är besläktat med det medelhögtyska *kiuten* som betyder ungefär *småprata*, och med det isländska *kýta* som betyder *gräla*, *träta*. Ordet kan också, enligt samma källa, vara besläktat med prefixet *gou-* eller *gu-* som återfinns i forngermanska verb som betyder *skrika* eller *ropa*. I Bibeln förekommer på tre ställen en fågel som på hebreiska kallas כּוֹס (*kôs*) vilket på tyska har översatts till *Käuzchen* som är diminutivformen för *Kauz* (tyska Wikipedia 2015-05-10). Ordet *Kauz* kan dessutom, till skillnad från det mer allmängiltiga *Eule*, också knytas till en specifik uggleart, nämligen minervauggla eller *Steinkauz*, som den heter på tyska. Enligt *Deutsches etymologisches Wörterbuch* är det minervauggla som genom sitt skri givit upphov till det tyska ordet *Kauz*, och enligt Wikipedia är det troligtvis också denna art som åsyftas i Bibeln.

4.3 Europas ugglor – en kort översikt

För att även den oinvigde ska kunna följa med i de kommande resonemangen kommer först en

kortare redogörelse för terminologin inom fågelvärlden. Här utgör ugglefåglarna som sagt en egen ordning, på latin kallad *strigiformes*. En ordning kan delas in i olika underkategorier, så kallade familjer, som i sin tur indelas i släkten. Europas ugglor är uppdelade i två familjer, dels äkta ugglor (*strigidae*) och dels tornugglor (*tytonidae*), där den senare utgörs av bara en art: tornugglan. Här följer en översikt med de sammanlagt tretton ugglearter som förekommer regelbundet i Europa och som behandlas i källtexten. De är uppställda så att man kan jämföra deras svenska, tyska och latinska artnamn. Den första hälften i artens latinska namn är dess släkt- eller familjenamn, den andra dess artnamn. De presenteras här i den taxonomiska ordning som tillämpas i de flesta fågelböcker.

Svenskt namn	Tyskt namn	Latinskt namn
Tornuggla	Schleiereule	<i>Tyto alba</i>
Jorduggla	Sumpfohreule	<i>Asio flammeus</i>
Hornuggla	Waldohreule	<i>Asio otus</i>
Dvärguv	Zwergohreule	<i>Otus scops</i>
Berguv	Uhu	<i>Bubo bubo</i>
Fjälluggla	Schneeeule	<i>Nyctea scandiaca</i>
Hökuggla	Sperbereule	<i>Surnia ulula</i>
Kattuggla	Waldkauz	<i>Strix aluco</i>
Slaguggla	Habichtskauz	<i>Strix uralensis</i>
Lappuggla	Bartkauz	<i>Strix nebulosa</i>
Sparvuggla	Sperlingskauz	<i>Glaucidium passerinum</i>
Pärluggla	Raufußkauz	<i>Aegolius funereus</i>
Minervauuggla	Steinkauz	<i>Athene noctua</i>

Av tabellen kan man konstatera att av de tretton arterna är det bara en, berguven, vars tyska artnamn varken slutar på *-eule* eller *-kauz*. Bland resterande arter fördelas de båda ändelserna alldeles jämnt, med sex arter för vardera suffix. Även om undantag förekommer tenderar också arterna att fördelas var för sig, det vill säga *-eule*-arterna för sig inledningsvis och därefter *-kauz*-arterna.

4.4 Definitionen av *Kauz*

För att närmare ringa in innebörden av *Kauz* har jag försökt närma mig ordet ur olika synvinklar, då det stått klart att det finns flera olika aspekter som avgör huruvida en uggle är kan betraktas som en *Kauz*. Kriterierna kan delas in i tre olika avsnitt: artens utseende, dess eventuella roll i folktron och

hur den kategoriseras taxonomiskt.

4.4.1 Efter utseendet

Aebischer gör en tydlig redogörelse för hur man tyska kan definiera en *Kauz* efter utseendet: medan de ugglor som kallas *Eule* är genomgående slanka till sin kroppsbyggnad är en *Kauz* istället mer kompakt och robust. En *Eule*, skriver Aebischer, kan dessutom ha fjädertofsar på huvudet, men det gäller inte alla *-eule*-arterna (MT 20). *Deutsches etymologisches Wörterbuch* går ett steg längre och inskränker betydelsen till att omfatta tofslösa ugglor av mindre storlek. Detta tillägg stämmer dock inte helt överens med verkligheten. Det är riktigt att ingen av *Kauz*-arterna har örontofsar, men när det kommer till storleken så är exempelvis lappugglan, på tyska *Bartkauz*, med sina nära 70 centimeter och ett vingspann på cirka 140 cm en av Europas största ugglor. Det ska dock tilläggas att de arter vars tyska artnamn slutar på *-eule* också är av varierande storlek. Dock skulle man, om man ser endast till arternas utseende, kunna dra slutsatsen att de ugglor som kallas *Kauz* oavsett sin storlek ger ett mer kompakt och robust intryck än de som kallas *Eule*. De senare är i en del fall så pass slanka att de ibland förväxlas med rovfåglar.

4.4.2 I folktron

Enligt Carl-Herman Tillhagens *Fåglarna i folktron* (1978) har ugglor förknippats med död och olycka i kulturer världen över (Tillhagen 1978:199). Så även i det tyskspråkiga kulturområdet, där de precis som i Sverige tillskrevs den otacksamma förmågan att förespå kommande dödsfall. Även om man i folktron inte gjort någon större skillnad generellt mellan de olika ugglearterna, är det likväl vissa av dem som haft en framträdande roll medan andra i princip inte uppmärksammas alls. Det är, av förklarliga skäl, de arter som ofta håller till i människans närhet eller förfogar över märkliga läten som kan höras mycket långt som blivit föremål för skrock och vidskepelse. Jag har noterat att alla de arter som förekommer i folktron, och då i rollen som dödsförkunnare, är de som på tyska heter något med *-kauz*. Liknande egenskaper har också tillskrivits berguven men inte någon uggle vars artnamn slutar på *-eule*. I det tyska kulturområdet är det, liksom ursprunget av ordet *Kauz*, återigen hos minervauggla som upprinnelsen av denna vidskepelse kan spåras. Enligt *Deutsches etymologisches Wörterbuch* var det den som med sitt skri troddes förebåda död. Ordet *Kauz* hänger alltså samman med denna uråldriga tro som också har funnits i Sverige, men här är det istället kattuggla som fått axla den tvivelaktiga rollen som olycksvarslare. Precis som sin sydliga släkting är den begåvad med en genomträngande repertoar av läten som ofta används i bland annat filmer för att frammana en kuslig stämning.

4.4.3 I taxonomin

Att så stora ugglearter som till exempel lappugglan ändå har kommit att heta *-kauz* kan bero på att den till det yttre helt enkelt påminner om sin mindre släkting minervauggla som givit upphov till ordet. Dessutom tillhör den ugglesläktet *Strix*, dit den betydligt kändare och högljuddare släktingen kattuggla, även den lik minervauggla, också räknas. Taxonomiskt kan man konstatera att de ugglor som har släktnamnen *Aegolius*, *Athene*, *Glaucidium* och *Strix* alla har fått heta *Kauz*, medan de med släkt- eller familjenamnen *Asio*, *Nyctea*, *Otus*, *Surnia* och *Tyto* kallas *Eule*. Ifall man i våra dagar skulle stöta på en oupptäckt art skulle alltså taxonomin kunna avgöra vilket av orden som blir suffix i dess tyska artnamn. Med tanke på att orden *Kauz* och *Eule* används långt tidigare som benämning på ugglor än när de började få sina latinska namn under 1700-talet är det också tänkbart att de historiskt sett har haft en taxonomisk betydelse, även om Aebischer menar att det inflytandet inte finns idag.

4.5 Sammanfattning

Av den här analysen kan man konstatera att det finns en tydlig betydelseskillnad mellan orden *Eule* och *Kauz*. Medan det första ordet kan användas för beteckna en uggle eller uggla i allmänhet, måste uggla i fråga ha vissa särskilda egenskaper för att kvalificera sig som en *Kauz*. Utseendemässigt måste en *Kauz*-uggla vara kompakt, sakna fjädertofsar och helst vara av mindre storlek. Därtill ska den ha ett genomträngande och kusligt läte som den låter höra under den mörkare halvan av dygnet. Även ugglornas latinska familje- och släktnamn kan ha betydelse för övervägandena.

4.6 Hur *Kauz* används i källtexten

Som redan nämnts förekommer *Kauz*, förutom i titeln, även på ett fåtal andra ställen i den löpande texten. Ordet är dock begränsat till de inledande kapitlen som tar upp generella fakta i ämnet, samt den korta redogörelsen om vad som skiljer det från *Eule*. Därefter används ordet inte vidare; i den fortsatta texten används endast ordet *Eule* som ett övergripande begrepp för alla uggla. När *Kauz* förekommer är det alltid i samordning med *Eule*, alltså *Eulen und Käuze* som i titeln, aldrig på egen hand. Hur kan det då komma sig att Aebischer överhuvudtaget använder ordet, trots att han hävdar att det saknar större betydelse rent ornitologiskt, och i så viktiga partier som titeln och de inledande kapitlen? Ett tänkbart skäl är att ordet *Kauz* har en djup kulturell förankring. Att använda det skulle kunna vara ett sätt att anspela på det djupt rotade kulturella symbolvärdet som ugglorna har hos

många människor, och där *Kauz* torde väcka klart starkare konnotationer till detta än det mer allmängiltiga *Eule*. Även bokens omslag domineras av bilder på ugglor som även en inte särskilt insatt person antagligen skulle betrakta som *Käuze* (plural av *Kauz*). Här skulle alltså ordet kunna fylla en viktig roll, nämligen att locka en större grupp av läsare. Med hjälp av ordet försöker man ytterligare framhäva den laddade mystiken kring ämnet, där alltså ordet *Kauz* används för att spela på läsarens förmodade bild av ugglorna som märkvärdiga och gåtfulla fåglar. Tillsammans formar *Eulen und Käuze* dessutom en relativt etablerad kollokation. En snabb sökning av uttrycket leder bland annat till massmedier som *Norddeutsche Rundschau* (en artikel publicerad 2015-01-25) och myndigheters webbplatser, bland annat hos Landratsamt (motsvarande ungefär landsting) i bayerska Ebersberg. Ytterligare en faktor till att *Kauz* förekommer i så viktiga nyckelpartier i källtexten kan vara viljan att ge ett allomfattande intryck, det vill säga visa på bokens stora faktabredd.

4.7 Översättning av *Kauz*

4.7.1 I titeln

Hur skulle då den svenska titeln av *Eulen und Käuze* kunna lyda? Inför övervägandena kan det vara intressant att återknyta till Lita Lundquists översättningsstrategier. Med tanke på vad man kan ha velat uppnå med originaltiteln, det vill säga tilltala läsaren genom att visa på bokens faktabredd och framhäva ämnets inneboende mystik, skulle en så imitativ översättning av titeln som möjligt kunna vara lämplig. Detta just för att, som Lundquist skriver, i lika hög grad försöka ge målspråkets läsare samma intryck som källspråkets. Problemet är att det som sagt saknas en direkt motsvarighet till ordet *Kauz* i svenskan. Det mest närliggande ordet till *uggla* på svenska är *uv*, ett ord som i likhet med *Kauz* syftar på en begränsad typ av ugglor. På svenska går det att få *uvar* i pluralis, tack vare att det utöver berguven finns en *uv* till i vår världsdel: den sydeuropeiska dvärguven. En tänkbar svensk översättning skulle alltså kunna vara *Ugglor och uvar*, medan undertiteln *auf den Spuren der nächtlichen Jäger* kan översättas till *i de nattliga jägarnas spår*. Med *Ugglor och uvar* kan man i översättningen få med några av syftena man kan ha haft i åtanke med det tyska titelvalet, det vill säga ge läsaren ett allomfattande intryck. Den svenska titeln kan rentav sägas vara mer heltäckande än den tyska, eftersom samtliga av de europeiska ugglearternas namn slutar med antingen *-uggla* eller *-uv* på svenska. I tyskan finns som sagt en art, berguven eller *Uhu*, som inte gör det. Även rent stilistiskt kan den svenska titeln fungera: dels genom allitterationen som uppstår, dels för att man i svenskan gärna uppskattar denna typ av uttryck, alltså att man använder två snarlika eller mer eller mindre synonyma ord för att syfta på samma sak. Många av dessa är vedertagna i vårt vardagsspråk,

som till exempel *i mångt och mycket, kort och gott, vitt och brett* eller *till syvende och sist*. Orden får gärna rimma eller vara allittererande och är i många fall så fastnaglade i dessa uttryck att de saknar betydelse på egen hand. *Ugglor och uvar* tycks även, liksom *Eulen und Käuze*, också vara relativt väl etablerat som kollokation, även det vore väl förhastat att betrakta det som allmänt vedertaget. Söker man efter det finner man dock flera resultat, bland annat i nätartiklar publicerade av Göteborgs-Posten och Sveriges Radio.

Problemet med översättningen är att de konnotationer som ordet *Kauz* kan väcka hos källspråkets läsare går förlorade i översättningen. Även om berguven har haft en framträdande roll i den svenska folktron är ordet inte lika starkt förknippat till området som *Kauz*, åtminstone inte för en bredare allmänhet. Det är alltså stor risk för att den översatta titeln inte skulle kunna anspela på ugglornas gåtfulla ryktbarhet i samma grad som originalet. Det blir också svårt att kompensera förlusten på någon annan plats eftersom det ju rör sig om en titel med begränsat antal ord. Möjligen skulle man kunna drista sig till ett tillägg i undertiteln *i de nattliga jägarnas spår*; kanske ett inskott i form av ytterligare ett adjektivattribut, exempelvis *mytomspunnen*, *mystisk* eller *gåtfull*. Det finns dock en risk för att undertiteln kommer att upplevas som alldeles för lång och belamrad i och med det extra tillägget. Vill man som översättare inte ta den risken, är förmodligen den bästa strategin att lita till den dragningskraft som ändå finns i uttrycket *ugglor och uvar* och hoppas att det, tillsammans med den effektfulla omslagsbilden (ett kollage som bland annat föreställer en ryttnande pärluggla och tre nyss utflugna ungar), ska räcka för att tilltala målspråkets läsare i samma grad som källspråkets.

4.7.2 I den löpande texten

I resterande fall är det tänkbart att *Eulen und Käuze* används dels i samma syften som i titeln, dels som ett sätt att återknyta till den. I den löpande texten dyker uttrycket upp sju gånger med relativt korta, jämna mellanrum, fram till det stycke där författaren redogör för skillnaderna mellan orden *Kauz* och *Eule*. Att genomgående fortsätta översätta uttrycket som *ugglor och uvar* kan vara tilltalande som ett sätt att vara konsekvent med den imitativa strategin, men samtidigt finns en risk för att uttrycket kan störa läsningen ifall det upprepas för ofta med så korta mellanrum. Även om det mycket väl kan vara en högst medveten stilfigur av författaren att använda begreppet, och därtill ett grepp som fungerar på tyska, kan det på svenska likväl förefalla omotiverat att det återkommer så ofta på bara ett fåtal uppslag. Det kan alltså vara en idé att inte konsekvent översätta alla *Eulen und Käuze* som *ugglor och uvar*, utan endast i vissa partier för att på så vis behålla uttryckets tyngd, medan det på övriga ställen kan ersättas av det mer implicita *ugglor*, som på svenska torde vara

allomfattande i samma grad som *ugglor och uvar* och inte minst *Eulen*.

4.8 Översättning av de lätesbeskrivande orden

Visst kan man nog med stor säkerhet hävda att *ugglor* inte påverkas av språkbarriärer, åtminstone inte i lika hög grad som människan, men faktum är att det finns tillfällen då en tysk pärluggla inte låter likadant som en svensk, och det är när artens läte ska beskrivas i just mänsklig skrift. Författaren använder sig till stor del av adverb och adjektiv för att skildra hur de olika ugglearterna låter, exempelvis *kreischend* (väsende), *dumpf* (dov), *monoton*, *wohltönend* (välljudande) och *rau* (rått). Men skildringarna beskrivs också med rent onomatopoetiska icke-ord som *güwiiu*, *tschep*, *lülülülülülü* eller *schschscht*. Samma modell används också i svenska fågelböcker. Eftersom en del bokstäver uttalas olika i tyskan och svenskan kan de ljudhärmande orden också ha markanta skillnader som gör att de inte kan importeras direkt till målspråket, även om de i grunden liknar varandra. Det är dessutom inte bara ens modersmål som påverkar hur man uppfattar en ugglas läte – det är en mycket subjektiv upplevelse, vilket Aebischer själv också är noga med att påpeka (KT 133). Andra faktorer som väderförhållanden, hörsel och avstånd kan också avgöra hur man uppfattar ett läte och hur man själv skulle beskriva det. Även svenska fågelböckers beskrivningar av ett läte tenderar att skilja sig åt.

4.8.1 Pärlugglans lockläte

En av de markantaste översättningsskillnaderna av de ljudhärmande orden har pärlugglan stått för. Den har ett mycket karaktäristiskt revir- och lockläte som kan ringa i ens öron ännu långt efter att man har hört det. Så här står det i källtexten:

- (6a) Der unwechselbare Gesang des Raufußkauzes besteht aus eine Reihe von etwa sechs bis acht schnell aufeinanderfolgenden, tiefen Tönen, etwa wie «huhuhuhuhu». (KT 32:1046-1050)
- (6b) Pärlugglans omisskännliga revirläte består av en serie djupa toner, sex till åtta stycken, som upprepas snabbt på varandra och låter ungefär *påpåpåpåpåpå-papa*. (MT 32:1046-1049)

Ingen av de svenska fågelböcker jag har konsulterat beskriver pärlugglans läte som ett *huhuhuhuhu*. På svenska beskrivs lätet exempelvis som ett *påpåpåpåpåpåpåpapa* (Lundevall och Bergström 2005:210) eller *på på på på på* (Jonsson 1992:322). Också i folktron finns vittnesmål om att man på svenska har uppfattat lätet på det här sättet, eftersom två alternativa namn på pärlugglan

är *harpoppla* och *popplare* (Lundevall och Bergström 2005:210). Och pärlugglan själv ger inte heller mycket till vägledning. När jag själv lyssnade till inspelningar av dess läte (bland annat den CD-skiva som följer med *Eulen und Käuze*), kunde jag hålla med om såväl den tyska som den svenska uppfattningen. Efter att ha lyssnat igenom fem olika inspelningar (av, får man anta, fem olika ugglor från fem olika platser under fem olika inspelningsförhållanden) hade jag snarast en egen, distinkt uppfattning om hur jag ville beskriva pärlugglans läte, en variant som skiljde sig något från såväl källtextens som de svenska fågelböckernas. Något allmängiltigt svar finns alltså inte, men när jag slutligen valde att ”översätta” ugglans läte till en mer försvenskad variant, skedde det i samklang med hur vi traditionellt har uppfattat dess läte, alltså att den snarare säger *P* än *H* i början av varje stavelse. I min översättning av låtet infogade jag även ett bindestreck mellan de två sista stavelserna och det övriga låtet som ett sätt att avskärma dem, eftersom pärlugglan ofta tenderar att göra en kort paus innan den avslutar strofen. Tre av de inspelade pärlugglorna (inklusive den på *Eulen und Käuze:s* CD) uttalade dessutom de två sista vokalerna mer som ett *A* än ett *Ä*, en uppfattning som jag delar med Lundevall och Bergström. Målspråkets läsare skulle alltså komma att utsättas för två personers subjektiva uppfattningar om hur pärlugglans revirläte ska beskrivas: dels författarens och dels översättarens. Å andra sidan kanske detta kan sporra läsarnas nyfikenhet så pass att de själva ger sig ut i markerna för att bilda sig en uppfattning om hur pärlugglan och andra arter låter, helt efter Aebischers råd.

5. Sammanfattning och avslutande kommentar

Översättningen av *Eulen und Käuze* har gjorts med en övergripande funktionell strategi, eftersom jag ville få med den genomgående lediga ton som används i källtexten för att förmedla täta fakta på ett lättillgängligt sätt. För att hitta en sådan ton jämförde jag med stilen i tre svenska fågelböcker, så att jag på så vis kunde bilda mig en uppfattning om hur liknande information tidigare presenterats på målspråket och ifall det finns några generella drag att ta fasta på. Resultatet blev en översättning som förmedlar samma fakta som måltexten, men med ett språk som stilistiskt påminner om det man ofta finner i svenska fågelböcker. Häri har den största utmaningen också legat, framför allt i översättningen av enstaka ord och uttryck som jag uppfattat som stilistiskt avvikande eller som helt saknade direkt motsvarighet på svenska. Ett sådant ord var *Kauz* vars innebörd, etymologi och användning jag har försökt analysera ingående i denna uppsats. En viktig insikt jag har lärt mig under arbetets gång är hur mycket som kan döljas bakom ett enstaka ord. Det är många faktorer som bidrar till att forma och förändra ett ords betydelse, när och hur det används och vilka konnotationer det väcker. Alla dessa faktorer spelar en stor roll för en översättare. Det lilla ordet *Kauz* kan

diskuteras och analyseras ur så många olika synvinklar att det kom att dominera den andra hälften av detta examensarbete. Att mitt eget intresse för ornitologi (och i synnerhet för ugglor) dessutom kom att fördjupas ytterligare är jag självklart också mycket glad över.

6. Källförteckning

Primär källa:

Aebischer, Adrian (2008), *Eulen und Käuze – Auf den Spuren der nächtlichen Jäger*. Bern: Haupt.

Tryckta sekundära källor:

Berglund, Britt-Marie (2012), *Norstedts stora tyska ordbok*. Stockholm: Norstedts.

Bergström, Matsåke och Lundevall, Carl-Fredrik (2005), *Fåglarna i Norden*. 3. uppl. Västerås: ICA bokförlag.

Hellspång, Lennart och Ledin, Per (1997), *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Hiersche, Rolf (1986), *Deutsches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Winter.

Hoppe, Otto (1933), *Tysk-svensk ordbok*. Stockholm: P. A. Norstedt & söners förlag.

Ingo, Rune (2007), *Konsten att översätta: översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Jonsson, Lars (1992), *Fåglar i Europa med Nordafrika och Mellanöstern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Lindqvist, Yvonne (2005), *Högt och lågt i skönlitterär översättning till svenska*. Uppsala: Hallgren och Fallgren.

Lundegårdh, Lennart och Wahlström, Sten (1992), *Från alfågel till ärtsångare*. Stockholm: Bokförlaget Bra Böcker.

Lundquist, Lita (2007), *Oversættelse: Problemer og strategier, set i tekstlingvistik og pragmatisk perspektiv*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

Tillhagen, Carl-Herman (1978), *Fåglarna i folktron*. Stockholm: LTs förlag.

Webbkällor:

Göteborgs-Posten (2009-02-22). *Rovfåglar minskar duvantalet*.

Tillgänglig: [http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.111642-rovfaglar-minskar-duvantalet?](http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.111642-rovfaglar-minskar-duvantalet?m=print)
m=print [2015-05-27]

Landratsamt Ebersberg (u. å.). *Artenschutz: Eulen und Käuze*.

Tillgänglig: [http://www.lra-ebe.de/Landratsamt.aspx?](http://www.lra-ebe.de/Landratsamt.aspx?view=/kxp/orgdata/default&orgid=6ac55bc3-f958-45bb-824b-e67d54ca0dac)
view=/kxp/orgdata/default&orgid=6ac55bc3-f958-45bb-824b-e67d54ca0dac [2015-05-27]

Norddeutsche Rundschau (2015-01-25). *Experte freut sich: ein gutes Jahr für Eulen und Käuze.*

Tillgänglig: <http://www.shz.de/lokales/norddeutsche-rundschau/ein-gutes-jahr-fuer-eulen-und-kaeuze-id8769546.html> [2015-05-27]

Sveriges Radio (2010-08-06), *Fiskelinor löser fågelproblem.*

Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=105&artikel=3903565> [2015-05-27]

Wikipedia (2015), *Steinkauz*. Tillgänglig: <http://de.wikipedia.org/wiki/Steinkauz> [2015-05-10]